

Wyniki

W badanym okresie stwierdzono 1333 ptaków wodno-błotnych należących do 14 gatunków (tab. 1), pojawiających się podczas przelotów jesiennych. Spośród tej liczby:

- 11 gatunków pojawiało się regularnie;
- 1 gatunek: błotniak stawowy *Circus aeruginosus* stwierdzono dwukrotnie;
- 3 gatunki: biegus zmienny *Calidris alpina*, batalion *Philomachus pugnax*, rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus* obserwowane były raz.

Najliczniej reprezentowane były: krzyżówki *Anas platyrhynchos* i śmieszki *Larus ridibundus*, które obserwowane były przez cały badany okres. Najwięcej gatunków obserwowano dnia 02.10.2005. Największą liczbę ptaków – 200 – odnotowano dnia 19.11.2005. Najmniejsze stado ptaków, liczące 31 osobników, obserwowano 05.11.2005.

LITERATURA

- DYRCZ M. 1991. Ptaki Śląska - monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- TOMIAŁOJĆ L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.

Summary

In autumn 2005, 14 migrating water bird species were recorded on the „Komorów” reservoir in Komorów Land. There are information about: together quantity bird witch were observed, maximum quantity bird of individual species, middle, standard deviation, dates of first and last observation and dates in witch get the top of the migration.

KEY WORDS: water birds, autumns migration, „Komorów” reservoir.

Waldemar Michałak

KILKA PRZYKŁADÓW NIETYPOWEGO USYTUOWANIA GNIAZDA PRZEZ SIERPÓWKĘ *STREPTOPELIA DECAOCTO* W LESZNI

A few examples of untypical location of a nest by the Collared Turtle Dove *Streptopelia decaocto* in Leszno

W ostatnim czasie obserwuje się coraz częstsze zjawisko wykorzystywania przez ptaki do rozrodu konstrukcji stworzonych przez człowieka. Przykładem może być gnieźdzenie się kruka *Corvus corax* na słupach wysokiego napięcia (np. Bednorz 2000) lub sierpówki *Streptopelia decaocto* na światłach sygnalizacji ulicznej. Szczególnie w przypadku sierpówki stało się to już regułą, nie ma jednak zbyt wielu publikacji opisujących to zjawisko. Sierpówka zamieszkuje osiedla ludz-

kie w całym kraju, osiągając lokalnie duże zagęszczenia (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). W Lesznie w latach 1990-1993 liczbę par lęgowych oceniono na 950-1200 par (Kuźniak 1996).

W sezonach 2004 i 2005 prowadziłem obserwacje nad sierpówką w Lesznie, wyszukując nietypowo umieszczone gniazda tego gatunku. Sierpówka w zasadzie buduje gniazda na drzewach, w rozwidleniu gałęzi blisko pnia, na wysokości przeciętnie 3,5 m (Gotzman i Jabłoński 1972). Jednak już w roku 1983 znaleziono gniazdo na sygnalizacji świetlnej w Gliwicach, a w pozabawionych zieleni miejskiej dzielnicach miast Śląska także na parapetach, gzymsach, kwietnikach i balkonach (Grabiński 1991). Gniazdo umieszczone na sygnalizatorze świetlnym znaleziono w Kępnie (Rachel 2002).

W sezonach lęgowych 2004 i 2005 przeszukiwałem w Lesznie potencjalne miejsca, gdzie sierpówki mogłyby umieścić gniazda, przede wszystkim skrzyżowania z sygnalizacją świetlną. W obu sezonach przeprowadziłem po dwie kontrole – w drugiej połowie kwietnia i w drugiej połowie czerwca. Kilka gniazd znalazłem też przypadkowo. W sumie znalazłem 8 nietypowo umieszczonych gniazd. Ze względu na sposób umieszczenia podzieliłem je na trzy typy, różniące się sposobem usytuowania: na sygnalizacji świetlnej, na słupach oraz na różnych elementach przymocowanych do murów.

Typ I – gniazda na światłach sygnalizacji ulicznej.

Znalazłem 4 gniazda: w roku 2004 - trzy, a w 2005 - jedno. Wszystkie umieszczone były w miejscu umocowania zespołu świetlnego do poziomego wysięgnika przerzuconego nad jezdnię. Znajdowały się nad skrzyżowaniami: al. Jana Pawła II i al. Krasieńskiego, al. Jana Pawła II i ul. Korcza, al. Jana Pawła II i ul. Grunwaldzkiej oraz al. Krasieńskiego i ul. Marcinkowskiego. Skrzyżowania, nad którymi zostały zbudowane, charakteryzują się bardzo dużym natężeniem ruchu. W dwóch gniazdach obserwowałem wysiadujące ptaki, jednak do klucia piskląt w żadnym z nich nie doszło.

Typ II – gniazda na słupach.

W roku 2005 znalazłem dwa gniazda na słupie oświetleniowym w Parku 1000-lecia. Umieszczone były na dwóch nieczynnych izolatorach, pomiędzy przewodami zasilającymi oświetlenie alejki parku. Pierwsze gniazdo znalazłem 11 kwietnia, a 26 kwietnia w gnieździe były już ok. 10-dniowe pisklęta. 4 maja znalazłem drugie gniazdo z wysiadującym ptakiem, zbudowane 100 m dalej, umieszczone identycznie jak pierwsze. Po kilku dniach zostało ono opuszczone, a 2 czerwca w pierwszym gnieździe ponownie stwierdziłem wysiadującego ptaka. Ptak wysiadywał do 24 czerwca, a następnie gniazdo zostało opuszczone.

Typ III – gniazda na elementach przymocowanych do muru.

W roku 2005 znalazłem dwa tak umieszczone gniazda: jedno na wsporniku mocującym talerz anteny satelitarnej do muru, drugie w karmniku na budynku Szkoły Podstawowej nr 10, na wysokości drugiego piętra. Pod koniec sierpnia i na początku września w gnieździe w karmniku obserwowałem wysiadującego ptaka.

Znalezione przeze mnie nietypowo umieszczone gniazda mogą świadczyć o dużej plastyczności tego gatunku w doborze miejsc gniazdowych. Inaczej niż to miało miejsce w miastach

Śląska, gdzie nietypowo umieszczone gniazda znajdowano w dzielnicach pozbawionych zieleni (Grabiński 1991), w Lesznie obecność drzew nie miała większego znaczenia. Gniazda znajdowały się w pobliżu miejsc z dużą ilością zieleni (grupy drzew, parki, aleje), jak też w samym parku (Park 1000-lecia). Wynika z tego, że obecność drzew nie miała wpływu na miejsce założenia gniazda. W pobliżu gniazd umieszczonych nietypowo (do 100 m) znajdowały się również gniazda umieszczone na drzewach, a więc typowo dla tego gatunku.

Wszystkie gniazda usytuowane na sygnalizacji świetlnej umieszczone były w ten sam sposób: ptaki zbudowały je w miejscu zamocowania zespołu świetlnego do poziomego pręśla przerzuczonego nad jezdnię. Natomiast gniazdo znalezione w Kępnie (Rachel 2002) było zbudowane na zadaszenu światła pomarańczowego, a więc w sposób odmienny od tych znalezionych w Lesznie. Fakt, że sierpówki w Lesznie zbudowały gniazda na konstrukcjach tego samego typu i w tym samym miejscu tych konstrukcji może świadczyć o tym, że pary zakładające te gniazda mogą być ze sobą spokrewnione, a zjawisko to może być rezultatem inprintingu. Podobne zjawisko stwierdził Bednorz (2000) u kruków gniazdujących na słupach wysokiego napięcia w Wielkopolsce - wokół pojedynczego gniazda założonego na słupie po upływie 3-4 lat (a więc w czasie, jaki potrzebują młode kruki do osiągnięcia dojrzałości płciowej) powstawały nowe gniazda na takich samych rodzajach słupów, a także dokładnie w tych samych miejscach. Były więc prawdopodobnie zbudowane przez potomstwo pierwszej pary. W przypadku sierpówki wszystkie zbudowane gniazda w Lesznie należały prawdopodobnie do ptaków będących potomstwem pary, która założyła w ten sposób gniazdo w którymś z poprzednich sezonów lęgowych.

Podobnie może być w przypadku dwóch gniazd znalezionych w Parku 1000-lecia, a umieszczonych na słupach oświetleniowych. Fakt, że zbudowane były w ten sam sposób oraz że wykorzystywane były w różnych terminach, może świadczyć jednak o tym, że należały do jednej i tej samej pary.

Gniazda drugiego i trzeciego typu, a więc umieszczone na słupach i elementach przymocowanych do muru, były spotykane w Lesznie już wcześniej, np. na płaskim wierzchołku słupa energetycznego (inf. - S. Kuźniak). Podobne lokalizacje ze Śląska podawał również Grabiński (1991), a Stój i Dyczkowski (2002) z Jasła. Również inne gatunki ptaków zaczęły zakładać gniazda w ten sposób, np. 16.04.2005 znalazłem gniazdo na kasetonie reklamowym zakładu fotograficznego wyśiadywane przez grzywacza *Columba palumbus*.

Zjawisko zakładania gniazd na sygnalizatorach ulicznych wydaje się być coraz częstsze i w przyszłości powinno stać się przedmiotem szerszych badań, np. na oznakowanej populacji. Badania takie pozwoliłyby wtedy na wyjaśnienie, dlaczego ptaki z różnych populacji budują gniazda różnie umieszczone oraz czy ptaki z danej populacji budujące nietypowo umieszczone gniazda są rzeczywiście spokrewnione.

LITERATURA

- BEDNORZ J. 2000. Ravens *Corvus corax* LINNAEUS, 1758, nesting on electricity pylons in the Wielkopolska region. Acta zool. Cracov. 43, 1-2: 177-184.
GOTZMAN J., JABŁOŃSKI B. 1972. Gniazda naszych ptaków. PZWS, Warszawa.

- GRABIŃSKI W. 1991. Sierpówka – *Streptopelia decaocto* (Friv., 1838). In: DYRCZ A., GRABIŃSKI W., STAWARCZYK T., WITKOWSKI J. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- KUŹNIAK S. 1996. Atlas ptaków lęgowych Leszna w latach 1990-1993. Prace Zakł. Biol. i Ekol. Ptaków UAM 6: 1-83.
- RACHEL M. 2002. Nietypowe umieszczenie gniazda przez sierpówkę *Streptopelia decaocto*. Przegl. Przyr. 13, 1-2: 271.
- STÓJ M., DYCZKOWSKI J. 2002. Ptaki Jasła – liczebność, rozmieszczenie i ochrona. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- TOMIAŁOJĆ L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „proNatura”, Wrocław.

Summary

In the years 2004 and 2005 untypically located nests of the Collared Turtle Dove were searched for. Eight such instances were found: 4 on traffic lights, 2 on a street lamp post and 2 on wall-fixed elements. All the nests located on the traffic lights were designed in the same way, which supports a thesis of the imprinting phenomenon occurring in the population.

Dariusz Szyra

OBSERWACJA BERNIKLI RDZAWOSZYJEJ *BRANTA RUFICOLLIS* NA ZIEMI LUBUSKIEJ

Recording of the Red-Breasted Goose *Branta ruficollis* in Lubuska Land

Dnia 05.05.2003 r. prowadząc obserwacje ptaków w Parku Narodowym „Ujście Warty” (pow. Sulęcín, woj. lubuskie), na terenie zalewowym Obwodu Ochronnego Słońsk, w stadzie gęgaw *Anser anser* liczącym kilkadziesiąt osobników zauważyłem dwie dorosłe bernikle rdzawoszyje. Ptaki odpoczywały, stojąc w płytkiej wodzie niedaleko brzegu, w rejonie końcowego odcinka tzw. betonki. Po trzydziestominutowej obserwacji, z najmniejszej odległości ok. 60 m, zerwały się do lotu (celowo przeze mnie spłoszone) i siadły ponownie kilkadziesiąt metrów dalej, by następnie po dłuższej chwili znów wzbić się w powietrze. Po okrążeniu rozlewiska zniknęły z pola widzenia. Obserwacja została zaakceptowana przez Komisję Faunistyczną. Jest to pierwsze stwierdzenie gatunku na Ziemi Lubuskiej (Jermaczek et al. 1995, Czechowski et al. 2004).

Bernikla rdzawoszyja gniazduje na małym obszarze w tundrze i lasotundrze zachodniej Syberii – na wschód od rzeki Ob do Półwyspu Tajmyr, a zimuje nad Morzem Czarnym, Kaspijskim i Aralskim (Flint et al. 1984). W Europie główne zimowiska znajdują się przede wszystkim w Rumunii, a mniej liczne w Bułgarii i północno-wschodniej Grecji (Cramp 1988). W okresie prze-